

V Písku nás všichni znávali,“ vzpomínala Jaroslava Kratochvílová. „Kdysi jsem měla i staříčkou fotografii. Uprostřed tatínek v četnické uniformě, po jeho levici německý ovčák Armín, tátovy pravé ruky jsem se držela já. Byla jsem tehdy sotva tak veliká, jako ten pes.“

Armín byl pýchou četnické stanice, Jan Koukol s ním občas jezdil učit kolegy z celé republiky a rád předváděl, co všechno služební zvíře dovede.

Písek byl malebný, lidé vlídní, všechno se zdálo prosluněné a hezké. Jenže osud už měl připravený jiný scénář. Psal se rok sedmatřicátý, v pohraničí to začínalo vřít, vláda se rozhodla posílit české posádky na místních četnických stanicích. Praporčík Koukol se dvěma malými dětmi se sice mohl přeložení vyhnout, jenže to hrubě neodpovídalo jeho povaze. Byl z rodu

Rodinný snímek píseckých četníků ze št'astných dětských časů

HRANIČÁŘSKÁ TRADICE

chodských hraničářů, zvyklých sloužit tam, kde je to potřeba. Srazil tedy podpatky a odjel do Habersbirku, dnešního Habartova, v okrese Falknov nad Ohří. O měsíc později jej následovala manželka s pětiletou dcerou a ještě ne zcela dvouletým synkem.

Chudý hornický kraj byl omámený falešnými představami o tom, co všechno mu může přinést čím dál agresivnější říšská politika.

„Bydleli jsem v německé škole,“ pokračovala Jaroslava Kratochvílová, „a po volbách, ve kterých vyhráli henleinovci, nám polepovali okna hákovými kříži. Čechů bylo v Habersbirku velice málo, občas se u nás scházeli, táta byl příjemný a zábavný společník. A venku zatím narůstala nenávisť.“

Dvanáctého září odpoledne hřměl z naplno puštěných rozhlasových přijímačů Hitlerův projev. Byl nesmířitelný, štvavý, končil prohlášením, že kancléř nenechá čtyři miliony Němců strádat za hranicemi. Místní ordneři to vzali jako výzvu. Na okresním úřadě zažádali o povolení průvodu napříč obcí a z jakýchsi nepochopitelných důvodů jim byl pochod povolen.

„Nikdy nezapomenu na ráno třináctého. Bylo úterý, kolem deváté pan řídící zrušil vyučování, poslal nás ze školy domů a varoval, ať se nikde nezastavujeme a s nikým nemluvíme.“

Situace se rychle zhoršovala. Na obecním úřadu byl vyvěšen říšskoněmecký prapor, telefonní spojení bylo přerušeno, čímž byly všechny úřední budovy odříznuty od světa. Školní byt se stal provizorním vězením, všude kolem postávali chlapci s loveckými zbraněmi, z půdy nedalekého hostince se rozléhal kulomet.

„Maminka musela mít hrozný strach, ale snažila se to nedávat najevo, táta byl v té

době na četnické stanici. Vůbec jsme nevěděli, co se venku děje.“

Obrovská přesila oblehla četnickou budovu, ordneři se snažili vyplavit čtyřčlennou posádku vodou z hasičské stříkačky, když se to nepovedlo, chtěli vyhodit dveře do povětří pomocí výbušnin. Nutno poznamenat, že na stanici byl k dispozici lehký kulomet se značnou zásobou nábojů, nicméně nařízení ministra vnitra zakazovalo použít takto účinnou zbraň proti civilistům, byť i po zuby ozbrojeným. A habartovští četníci ani v nejkritičtější situaci zákaz neporušili. Nakonec se nacistům podařilo proniknout dovnitř, v boji byli praporčík Jan Koukol a strážmistr Antonín Křepela zastřeleni, jejich kolega Příbek těžce zraněn. O chvíli později se jako oslava henleinovského vítězství na věži kostela rozezněly zvony.

„Nikdo nám tenkrát nepřišel říct, co se stalo,“ vyprávěla paní Kratochvílová, „čekali jsem v tom provizorním vězení celou noc, teprve ráno přišli hroznou zprávou oznámit cizí četníci, kteří dorazili do Habersbirku jako posila. Nabídli nám převoz autem do Prahy, kde o nás mělo být postaráno, ale maminka chtěla ke svým rodičům do Zlivic u Písku.“

První oběti blížící se války, první padlí hrdinové z řady, která měla být krutě dlouhá.

Osmnáctého září byly do Písku převezeny ostatky Jana Koukoly a vrchního četnického strážmistra Františka Nováka, který byl velitelem stanice v Silberbachu, dnešní Stříbrné. Pohřbu se zúčastnila nevdaná spousta lidí, přišly průvody nejen z města, ale z celého píseckého okolí, pálily smuteční salvy, na sametových poduškách byla za rakvemi nesena poslední vyznamenání, československé válečné kříže udělené in memoriam. Nad hřbitovem se tehdy objevi-

Paní ředitelka se svými žákyněmi

lo vojenské letadlo, které shodilo věnec od prezidenta republiky Edvarda Beneše. Paní Koukolové bylo v té době dvacet devět let, Jaroslavě necelých šest a jejímu bratrovi dva roky.

První měsíce strávili na rodinném statku, potom dědeček koupil z maminčina věna malý domek v Písku, Jaroslava se znovu stěhovala do malebného města dětství, které jí však bez tatínka připadalo poněkud smutné. Přešla pochmurná léta válečná, základní škola, středoškolské studium v Příbrami, pak ještě dvouletá pedagogická škola a z blondaté holčičky byla najednou mladá slečna učitelka, kterou tehdejší umístěnka posílala do Zálezlic, malé obce nedaleko Mělníka.

„Podle původních instrukcí jsem měla dostat byt přímo ve škole, jenže tam bydlela paní řídící, pro mne zůstala místnost bez elektřiny a bez vody. Prostě holé čtyři zdi, nic víc. A nejhorší bylo spojení. Na nádraží bylo nutno šlapat osm kilometrů pěšky.“

Jistě, dalo se protestovat, hledat nějaké příjemnější místo, jenže v rodině Jana Koukoly nebylo nic podobného zvykem. Dcera přijala drsné podmínky se stejným klidem jako kdysi táta své přeložení do pohraničí.

Habartovská četnická stanice po útoku henleinovců

Pohřeb v Písku se stal velkou národní manifestací

Praporčík Jan Koukol

První oběti blížící se války

Od střelby v Habartově už uteklo téměř sedmdesát let. Pořádný kus lidského života. Paní Jaroslava Kratochvílová dnes bydlí v Praze, kousek od bájného Vyšehradu. Když jsme postávali u domovních zvonků, zeptal se nás soused.

„Vy jste také učitelé?“

Řekli jsme, že ne, ale bývalí kantoři se tady asi scházejí často. Je o čem vyprávět. Děti, které prošly těmi stovkami tříd, už asi nikdo nespočítá. A každé si něco odneslo...

„Moc ráda na tu práci vzpomínám.“

Ubíhající čas se v mysli ukládá trochu podobně jako kratičké filmové záběry. Slavnostní fotografování s celou třídou, krasopisně vypisovaná vysvědčení, stoh červeným perem opravovaných diktátů...

Takové záblesky paměti jsou jako malá okna otevřená do minulosti. Škola, válka, dětství.

„Třeba jednou báječně vycvičený Armín pochopil, že táta má před výplatou málo peněz a z krámu pana Bouška přinesl celý salám. Tatínek ho ovšem tehdy nepochválil, ale donutil, aby pobavenému řezníkovi lup vrátil, protože policejní pes přece nesmí krást...“

Zažloutlé fotografie připomínají náladu zaslých dnů. Ta, na níž elegantní tatínek ve služební peleríně vede ulicemi Písku holčičku, která není větší než mohutný pes, například skrývá prchavý okamžik dětského štěstí.

Antonín JIROTKA
Foto Václav ŠEBEK

„Pamatuji, tehdy obecní úřad ohlásil, že nová učitelka bude bydlet v provizoriu, a proto jsou vítány kousky nábytku, které už nikdo nepotřebuje. A sousedé nosili, jeden plechové umyvadlo, druhý skříňku nebo židli, zařízení to bylo hrozné, každý pes jiná ves, ale já se tam cítila docela dobře.“

Jednou přijel pan školní inspektor, podmínky, ve kterých žije nová učitelka, jej dosti zarazily. Nic nesliboval, ale za pár měsíců přišla nabídka na takový dlouhodobý záskok přímo do Mělníka, kde odešla jedna kantorka na mateřskou dovolenou.

„Bylo to ohromné, na škole byli učitelé přibližně stejně staří jako já, moc dobře jsme si rozuměli.“

Potom následovalo přeložení do Velkého Borku u Mělníka, i tady to bylo příjemné, národní výbor dal k dispozici docela hezký byt.

„To mělo velkou výhodu, že tam už za mnou mohla jezdit maminka, na její návštěvy jsem se vždycky ohromně těšila. Jednou se přišla podívat i na vyučování. Tiše seděla v zadní lavici, a já snad nikdy před tím ani potom nezažila takovou trému. Ale všechno dobře dopadlo, mám se mé učení docela líbilo.“

A nejen mamince. Schopné mladé učitelky si brzy všimli nadřízení, doporučili ji na místo ředitelky. Dvanáct let vedla školu v Praze a dalších osmnáct roků v Čestlicích u Průhonice. Dnes už to místo téměř pohltilo rozrůstající se město, tehdy to býval ryzí venkov, do školy tam chodily děti z pěti okolních obcí.

„Víte, nedávno jsem jela kolem a měla takovou nostalgickou chuť znova Čestlice navštívit. Jenže ty obrovské krabice supermarketů, které kolem vyrostly, mě od toho docela odradily. Radši si nechám vzpomínky, ty zůstaly nezastavené. S lidskou pamětí je to stejně zvláštní. Jednou jsme se společně s bratrem, ten se stal odborníkem na hutní výrobu a celý život pracoval na ministerstvu strojírenství, jeli do Habartova podívat. On si toho pamatoval málo, ale já skoro všechno. Je tam pomníček, Koukolova ulice, kostel se zvonem, jehož hlas provázel dávnou tragédií. Na mne ovšem nejvíc zapůsobilo to, že v opuštěné škole byla na zdech stejná malba se stejným vzorem, jaký tam byl za našich časů. Není to zvláštní? Člověk unese důstojné pomníky i pamětní desky, a pak mu najednou nažene slzy do očí kousek barevného vápenného náteru.“